

Razni zapiski.

† **Dr. Ivan Geršak.** V Ormožu je umrl 24. februarja v 73. letu svoje starosti notar dr. I. Geršak, ki si je svoječasno pridobil mnogo zaslug za narodno in gospodarsko probujo Slovencev ormoškega okraja. Ko je bil odvetniški kandidat v Ptuj, se je l. 1871. potegoval za docenturo na graškem vseučilišču, kjer bi bil predaval civilnopravni red, menično in trgovsko pravo. To slovensko docenturo je onemogočil državni zbor in dr. Geršak je dobil istega leta notarijat v Ormožu, kjer je ustanovil posojilnico, politično društvo „Sloga“, Vinorejsko društvo in Kletarsko društvo. V mlajših letih je bil tudi delaven na slovstvenem polju. V Gradcu je izdajal „Čitavnico. Podučivni listi za slovenski narod“ (1865), ki je bila prva naša znanstvena revija; sodeloval je pri Matičnem „Slovenskem Štajerju“, pisal je strokovne in politične članke posebno v štajerskih listih. Ob petindvajsetletnici Ormoške posojilnice in tridesetletnici svojega notarijata je izdal „Ormoške spomine“ (1902), v katerih nam opisuje uspehe in neuspehe svojega delovanja. Š.

K potopisu češkega pesnika Máche (gl. „Lj. Zvon“ 1911 str. 164). Dne 31. avgusta sta „šla počasi“ potnika Mácha in Strobach po Črnem grabnu. Srečavali so ju „ljudje z božje poti“, pravzaprav ljudje gredoči na božjo pot na Limbarsko goro k Sv. Valentinu, kjer je vsako leto na sv. Tilna dan t. j. dne 1. septembra shod. Potem so beležke: „Brali. Vrata na meji („Brána na pomezi“, kakšna?...) Substrarunt animos. Immortalis memoria.“ Kakšna vrata? je vprašal g. dr. Vinko Zupan, poročevalec o tem zanimivem potopisu. To so bila slavoločna vrata — ljudje so jim rekali „transport“ (spakedranka iz nemške besede „Triumphforte“); postavili so jih kranjski deželni stanovi Pod zidom poleg Trojan blizu doma posestnika Kralja leta 1728. z napisi v latinskem jeziku, ki sta jih „brala“ potnika. Zgrajena so bila iz rezanega vrhniškega kamena. Tedaj se je dne 22. septembra skozi nje vračal iz Ljubljane od dedne poklonitve cesar Karol IV. Tu ob meji so se za slovo še enkrat poklonili („substrarunt animos“) kranjski velikaši svojemu vladarju. Slavolok je kakor „immortalis memoria“ te poklonitve prebil poldrugo stotino let. Popravljen je bil „transport“ leta 1844., ko je cesar Ferdinand preko Trojan potoval v Ljubljano. Zob časa se je zasajal vanj čezdalje bolj. Leta 1856. je prof. Valentin Konšek zaman opozarjal v tedanjem zgodovinskem društvu, da se slavoločna zgradba ruši in da bi bilo treba kaj ukreniti za njeno ohranitev. Ker se je bilo bati nesreče, je ukazala vlada, da naj se podere. Za odstranitev „transporta“ je bila izklicna cena 200 gld., a na dražbi so jo znižali na 56 gld., kolikor je ponudil za to delo Kralj Izpod zida. Bilo je to leta 1877. Ko je podpisani služboval v tem kraju, so se nahajali ob Kraljevi hiši še nekateri kosi plošč z napisi — zadnji ostanki nekdanje „bráne na pomezi“. I. Vrhovnik.

Štiridesetletnica Ottovega založništva v Pragi. — Češki založnik Jan Otto je danes predsednik Živnostenske banke, odlikovan je z zaslužnim križcem, ima odlična mesta v raznih čeških kulturnih in gospodarskih društvih — in k vsem tem častem ga je dvignilo njegovo založništvo, ki obhaja letos svojo štiridesetletnico. Danes je Ottovo založništvo največji književni zavod na Češkem, ki ima filijalke po mnogih čeških mestih in tudi na Dunaju.

Pred par leti so Čehi obhajali stoletnico svojega Krameriusa, prvega češkega knjigarja nove dobe, sovrstnika našega Vodnika.